

Dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Katedra Stosunków Międzynarodowych
87-100 Toruń
ul. S. Batorego 39 L

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Wiktora Węglewicza pt.: *Jeńcy i internowani ukraińscy z Galicji Wschodniej w polskich obozach w latach 1918 – 1921*, napisanej pod kierunkiem dr hab. Jana Jacka Bruskiego, prof. UJ, Kraków 2020, ss. 533

Recenzowana rozprawa doktorska mgra Wiktora Węglewicza poświęcona została problematyce bardzo ważnej dla stosunków polsko – ukraińskich w XX wieku. Dotyczy ona zagadnienia dotyczącego jeńców i internowanych cywilnych pochodzących z Galicji Wschodniej i przebywających w polskich obozach dla jeńców wojennych i internowanych w latach 1918 – 1921 (1922). Problem ten wystąpił natychmiast po rozpoczęciu, na początku listopada 1918 r., działań wojennych między odradzającą się po latach niewoli Polską a formującą się na terenach Galicji Wschodniej Zachodnio – Ukraińską Republiką Ludową. Wojna między Polakami i Ukraińcami doprowadziła do powstania problemu jeńców wojennych i internowanych cywilnych, których walczące strony (polska i ukraińska) brały do niewoli lub internowały decyzją administracyjną i umieszczały w obozach. Takie obozy dla jeńców i internowanych powstawały zarówno w Polsce (przede wszystkim w okolicach Krakowa), jak i na terenach Galicji Wschodniej opanowanej przez Ukraińców. Zagadnienie to, jak dotąd nie doczekało się w Polsce, jak i na Ukrainie pełnego i merytorycznego opracowania, podobnego do prac poświęconych sytuacji jeńców sowieckich w polskiej niewoli w latach 1919 – 1922. Ukazały się drukiem tylko opracowana cząstkowo (pokazujące problem jeńców i internowanych w pojedynczych polskich obozach). Natomiast badacze ukraińscy, z niewiadomych powodów, tym problemem nie zajęli się jak dotąd, natomiast wykorzystują w swoich

badaniach tylko polskie publikacje i ustalenia. Jest to tym dziwniejsze, że na Ukrainie (w archiwach i bibliotekach, przede wszystkim we Lwowie, ale także i w Kijowie) znajduje się wiele materiałów archiwalnych, wspomnień oraz prasy wydawanej w obozach w Polsce, dotyczących problemu jeńców i internowanych Ukraińców z Galicji Wschodniej przebywających w obozach w Polsce. Badacze ukraińscy nie podnoszą w swoich publikacjach również problemu dotyczącego sytuacji ludności polskiej żyjących na terenach kontrolowanych przez władze ZURL oraz w obozach w których umieszczono polskich jeńców wojennych i internowanych cywilnych. Wydane w ostatnich kilku latach ukraińskie nieliczne publikacje na ten temat nie można uznać za obiektywne i udane.

Autor recenzowanej pracy, co należy zaznaczyć, ma znaczący dorobek naukowy. Jest autorem jednego samodzielnego opracowania (praca magisterska pt. *Obóz jeńców i internowanych Kraków – Dąbie w latach 1918 – 1921*, Kraków 2013), które jest cytowane w pracy i bibliografii oraz 9 artykułów naukowych (7 opublikowanych w języku polskim i 2 w języku ukraińskim). Na podkreślenie zasługuje artykuł pt.: *Zarys dziejów obozu jeńców w Wadowicach w latach 1918 – 1921*, który jest praktycznie pierwszym opracowaniem o tym obozie w Polsce. Niestety recenzent nie posiada informacji o innych przejawach aktywności naukowej Doktoranta (uczestnictwo z referatami w konferencjach krajowych i zagranicznych, udział w grantach badawczych, otrzymane wyróżnienia za publikacje) jednak jest przekonany, że taka aktywność miała miejsce. Z zamieszczonej bibliografii wynika, że prowadził rozległą kwerendę naukową do tematu dysertacji w archiwach w Polsce, na Ukrainie oraz w Pradze (Czechach). Należy w tym miejscu podkreślić, że w osobie Autora recenzowanej dysertacji mamy do czynienia z doświadczonym i aktywnym pracownikiem naukowym o poważnym dorobku naukowym.

Wybór tematu badawczego przez mgra Wiktora Węglewicza jest w pełni zasadny. W historiografii polskiej brak jest całościowych monograficznych opracowań naukowych poświęconych sytuacji jeńców ukraińskich z Galicji Wschodniej przebywających w polskich obozach jeńców i internowanych. Doktorant rozwiązał sformowany przez siebie problem badawczy, dzięki imponującej podstawie

materiałowej wykorzystanej w pracy. Z bibliografii wynika, że kwerendę naukową do tematyki przeprowadzono łącznie w 19 archiwach i zbiorach bibliotecznych (9 to archiwa, centralne i regionalne, zlokalizowane w Polsce, a mianowicie w: Warszawie, Krakowie, Przemyślu,) oraz zagranicą w: Ukrainie (Stanisławów, Lwów), Czechach (Praga) oraz 4 znajdujących się w Kanadzie i USA. Oprócz tego w dysertacji wykorzystano: 29 źródeł opublikowanych (20 w języku polskim i 9 w ukraińskim), przeprowadzono kwerendę w 36 tytułach prasowych (w tym w 20 w języku polskim i 16 w języku ukraińskim), 45 pamiętników i wspomnień (10 polskich i 35 ukraińskich), 95 opracowań (monografii i artykułów) w tym: 50 w języku polski i 45 ukraińskim) oraz 5 opracowań znalezionych w Internecie. W obszernym wstępie bardzo szeroko omówiono stan badań do tematu (strony 8 – 19), a bibliografia umieszczona na końcu pracy jest obszerna i liczy 17 stron (s. 513 – 529). Doktorant, co należy podkreślić i docenić, prowadził rozległą kwerendę naukową nie tylko w Polsce ale i za granicą (w tym przede wszystkim na Ukrainie), w archiwach regionalnych i centralnych oraz w zbiorach bibliotecznych. Dlatego można stwierdzić, że w pracy doktorskiej Autor wykorzystał praktycznie wszystkie niezbędne materiały źródłowe i opracowania naukowe, a dalsza kwerenda nie wniosłaby nowych informacji i ustaleń do pracy doktorskiej. W tym miejscu można jednak wskazać, że dokumentacja do tematu dysertacji znajduje się także w Państwowym Archiwum Wojskowym Federacji Rosyjskiej w Moskwie (są w nim liczne i ważne materiały wytworzone przez centralne wojskowe instytucje II RP, które zostały przejęte przez Armię Czerwoną w 1945 r. i jak dotąd nie powróciły do Polski) oraz w Centralnym Państwowym Archiwum Wyższych Organów Władzy i Rządu Ukrainy w Kijowie (należy jednak zaznaczyć, że znajdują się tam materiały dotyczące obozów w Polsce, w którzy przebywali Ukraińcy, ale pochodzący z Ukrainy Naddnieprzańskiej – Wschodniej).

Rozprawa mgra Wiktora Węglewicza posiada układ problemowy i składa się oprócz wstępu i zakończenia z siedmiu rozdziałów. Konstrukcja rozprawy nie budzi większych zastrzeżeń i uwag recenzenta, jest logiczna i przemyślana. We wstępie Doktorant zgodnie z zasadami obowiązującymi w pracach doktorskich, omówił cel i

zakres – chronologiczny i tematyczny, dokonał charakterystyki stanu badań nad problematyką, bazy źródłowej, literatury przedmiotu oraz zaprezentował stosowane w pracy metody i techniki badawcze. Przedstawił także swój główny cel badawczy, a mianowicie: *Tematem niniejszej rozprawy są więc dzieje jeńców i internowanych ukraińskich z Galicji Wschodniej, którzy przebywali w polskich obozach jenieckich. Moje badania obejmują trzy grupy: 1) oficerów i żołnierzy Ukraińskiej Armii Halickiej (UAH), którzy trafili do polskiej niewoli w okresie listopad 1918 – lipiec 1919; 2) ukraińskich cywilów, internowanych przez polskie władze w okresie 1918 – 1921 oraz 3) oficerów i żołnierzy Czerwonej Ukraińskiej Armii Halickiej, rozbrojonych i internowanych na obszarze Ukrainy Naddnieprzańskiej w kwietniu i maju 1920 r. Ramy czasowe pracy wyznaczają więc z jednej strony wzięcie do niewoli pierwszych żołnierzy w czasie walk o Lwów w pierwszych dniach listopada 1918 r., z drugiej zaś – wypuszczenie na wolność kilkunastu ostatnich Ukraińców w październiku 1922 r. Jednakże faktycznie problem jeniectwa przestał istnieć późną jesienią 1921 r., dlatego też na potrzeby niniejszej pracy przyjmuję datację 1918 – 1921 r. W pracy doktorskiej postawiono i zweryfikowano trzy główne hipotezy (problemy) badawcze, a mianowicie:*

1. niewola Ukraińców w Polsce miała wiele aspektów, związanych tak z sytuacją polityczno – wojskową w Europie środkowej w latach 1918 – 1921, jak i z trudną sytuacją gospodarczą państwa polskiego. Czynniki te poważnie obciążały położenie przetrzymywanych w niewoli osób,
2. polskie władze, zarówno cywilne, jak i wojskowe, zostały u zarania niepodległej Polski zaskoczone pojawieniem się poważnego problemu w postaci kilkudziesięciu tysięcy osób, które musiały zostać uwięzione. Potrzeba była więc stworzyć i rozbudować systemu obozów jenieckich, który nie działał dobrze, co wpływało negatywnie na przebywających w niewoli,
3. jeniectwo ukraińskie odróżniało się pozytywnie od jeniectwa bolszewickiego w Polsce i jeniectwa polskiego w ZURL, negatywnie od losu Armii URL internowanej po 1920 r. (w Polsce) (s. 9 - 10).

W pracy doktorskiej, jak podaje Autor, wykorzystano typowe dla nauk humanistycznych metody badawcze a mianowicie: deskrypcyjną, indukcyjną (analiza źródeł proveniencji wojskowej), statystyczną, demografii historycznej, socjologiczną (badania nad grupami zamkniętymi w instytucji przymusu), antropologiczną (badanie mechanizmów i wzorców zachowania w obozach jenieckich, ze szczególnym uwzględnieniem stosowania przemocy przez strażników wobec jeńców i wewnątrz grupy), oraz studium indywidualnego przypadku (s. 17 -18).

Wytyczone przez siebie cele badawcze mgr Wiktor Węglewicz zaprezentował w siedmiu rozdziałach, o zróżnicowanej objętości i zakresie merytorycznym. W rozdziale I (o objętości 16 stron) przybliżono stosunki między Polską i Zachodnio – Ukraińską Ludową od listopad 1918 do lipiec 1919 r., czyli w okresie wojny polsko – ukraińskiej. W rozdziale skrótowo omówiono przebieg działań militarnych między Polską a ZURL. W najobszerniejszym rozdziale II (o objętości 167 stron) przedstawiono działania władz odrodzonej Polski mających na celu tworzenia infrastruktury jenieckiej, obozów dla jeńców i internowanych i ich wyposażenie. Następnie w rozdziale tym pokazano różne problem dotyczące: działalności instytucji zajmujących się jeńcami wojennymi i internowanymi cywilnymi, podstawy prawne internowania, umowy międzynarodowe regulujące sprawy jeńców i internowanych, pierwsze przypadki wymiany jeńców między Polską a ZURL, działalność obozów jeńców i internowanych oraz proces zwalniania jeńców i internowanych z poszczególnych obozów przez władze Polski. W kolejnym rozdziale III (o objętości 42 stron) omawia Doktorant w sposób bardzo interesujący i szczegółowy sytuację Ukraińców (z Galicji Wschodnie) w polskiej niewoli. Pokazano liczebność ukraińskich jeńców i internowanych w obozach w Polsce, ich strukturę społeczną i zawodową, rolę duchownych grekokatolickich przebywających w obozach oraz stosunek władz i ludności ukraińskiej Galicji Wschodniej do problemu ukraińskich jeńców i internowanych w Polsce w latach 1918 – 1921. W rozdziale IV pracy (o objętości 104 stron) szczegółowo omówiono warunki życia w obozach w Polsce, w tym wyżywienie jeńców i internowanych, zagadnienie pracy jeńców, życie kulturalne i oświatowe jeńców w obozach, przemoc stosowaną wobec jeńców i internowanych

przez polskie załogi oraz ciekawy problem ucieczek jeńców i internowanych z obozów. W bardzo ważnym dla problemu zawartego w dysertacji rozdziale V (o objętości 141 stron) szczegółowo przedstawiono problem śmiertelności i chorób wśród ukraińskich jeńców i internowanych przebywających w obozach w Polsce. Rozdział VI (o objętości 40 stron) przybliży zagadnienie dotyczące pomocy udzielanej ukraińskim jeńcom i internowanym przez rodziny mieszkające na terenie Galicji Wschodnie oraz przez ukraińskie, polskie i międzynarodowe organizacje charytatywne. Zajęto się w nim także wizytami w obozach delegacji Polskiego, Ukraińskiego, Międzynarodowego Czerwonego Krzyża oraz innych międzynarodowych organizacji i przedstawicieli ambasad i misji przebywającymi w tym okresie w Polsce. W rozdziale ostatnim VII (o objętości 10 stron) omówiono kwestię pamięci o przebywających w polskich obozach, kultywowanej przez samych uwięzionych, ich rodziny, historiografię oraz współczesne społeczeństwo Zachodniej Ukrainy. Rozdział jest objętościowo skromny, dlatego też lepiej go dołączyć do rozdziału VI. Całość pracy zamyka dobrze przygotowane i merytoryczne zakończenie, w którym podsumowano wyniki badań (o objętości 5 stron).

W dalszej części recenzji chciałbym wskazać na pewne uwagi, które nie wpływają jednak na bardzo pozytywną ocenę naukową dysertacji doktorskiej. Mogą być one natomiast pomocne przy ewentualnym przygotowaniu pracy do druku. W pracach tego typu, co recenzowana dysertacja, ważne są ustalenia dotyczące liczby jeńców wojennych i internowanych, którzy dostali się w ręce nieprzyjaciela, w tym wypadków w ręce polskie. Te kwestie zostały w pracy doktorskiej podniesione w rozdziale 3 i rozdziale 5 (strony 424 – 436). Jest to złożone zagadnienie, ponieważ polskie materiały archiwalne do niego, albo się nie zachowały lub też są rozproszone w wielu krajach (na wschód od naszego kraju). Wiadomo, na podstawie dokumentów, że w polskich rękach znalazło się łącznie w okresie 1919 – 1921 ok. 45 – 50 tysięcy zachodnio-ukraińskich jeńców wojennych i 8 tysięcy internowanych cywilnych (te dane podaje Autor w wielu miejscach pracy). Nie przebywali oni jednak przez całe 2 lata w obozach jeńców i internowanych, byli oczywiście zwalniani sukcesywnie do miejsc zamieszkania w 1919 i 1920 roku (nieliczni zaś w 1921 roku). Z dokumentacji

Ministerstwa Spraw Wojskowych przesłanej do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z czerwca 1921 r. wynika, że po masowych zwolnieniach z polskich obozów na przełomie 1919/1920 roku (między innymi w kwietniu 1920 r. urlopowano 15 000 jeńców Ukraińców – Galicjan z oddziałów robotniczych) w lipcu 1920 roku pozostawało ich, w oddziałach robotniczych jeńców tylko 5 000. Zostali oni następnie ponownie zwalniani od października 1920 r., a także w maju 1921 r. Wynika więc z istniejących dokumentów, że jeńcy i internowani cywilni z ZURL byli sukcesywnie zwalniani do miejsc zamieszkania w Galicji Wschodnie, najwięcej na przełomie 1919/1920 i wiosną 1920 roku, czyli tylko kilka miesięcy przebywali w obozach. Taką sytuacją potwierdzają polskie dokumenty wojskowe, znajdujące się np. w Państwowym Archiwum Wojskowym Federacji Rosyjskiej w Moskwie. Przy czym należy zaznaczyć, że wśród tych 45 – 50 tysięcy jeńców było ok 8 – 10 tysięcy jeńców ZURL (Ukraińskiej Czerwonej Halickiej Armii) wziętych do niewoli podczas operacji kijowskiej w kwietniu – maju 1920 r. Większość z nich zwolniły władze polskie i skierowały do miejsc zamieszkania, natomiast ponad 2 tysiące odesłano w maju 1920 roku do obozu w Tucholi. Recenzent ma także problem z tytułem wspomnianego podrozdziału (rozdziału V), który nosi tytuł: *Stopień śmiertelności wśród Ukraińców*, nie jest on zbyt fortunny pod względem stylistycznym i językowym. Z zagadnieniem ogólnej liczby jeńców i internowanych nierozzerwalnie wiąże się problem zmarłych jeńców wojennych i internowanych cywilnych z ZURL przebywających w obozach w Polsce w całym okresie, czyli listopad 1918 – lipiec 1921. Jest to także skomplikowany problem. Doktorant podaje, że zmarło ich we wspomnianym okresie *co najmniej 4400 Ukraińców* (s. 432). Ta liczba powstała po dodaniu zmarłych ze wszystkich obozów w których przebywali Ukraińcy (Dąbiu, Wadowic, Strzałkowa, Brześciu nad Bugiem, Pikulic i Tucholi). W tym przypadku wzięto pod uwagę maksymalną liczbę zmarłych w obozach, które w większości Autor uzyskał ze źródeł ukraińskich (wspomnień, pamiętników, korespondencji) oraz z ustaleń innych badaczy zajmujących się częściowo tą problematyką (prof. W. Olszewskiego, dra A. Kolańczuka i prof. E. Wiszki), którzy prowadzili badania wyrywkowe do

problematyki, odnoszące się zazwyczaj do niektórych obozów. W przypadku A. Kolańczuka i E. Wiszki są to dane szacunkowe, które nie zostały zweryfikowane polskimi źródłami (autor recenzji nie mógł np. zapoznać się z opracowaniem A. Kolańczuka o obozie w Pikulicach z 2017 roku, nie ma go w bibliotekach w Polsce w tym Bibliotece Narodowej i Bibliotece UJ). Podane dane o liczbie zmarłych Ukraińców w poszczególnych obozach budzą poważne (oprócz zmarłych w obozach w Strzałkowie i Tucholi) zastrzeżenia recenzenta. Liczby zmarłych podane przez Doktoranta pochodzą przeważnie z tzw. *drugiej ręki*, przede wszystkim ze wspomnień i korespondencji ukraińskiej (bez weryfikacji z polskimi dokumentami wojskowymi). Można zadać w tym miejscu pytanie, czy przebywający w obozach Ukraińcy mogli z dużą dokładnością znać dzienną liczbę zmarłych ich współbraci? Bardzo trudno zgodzić się także z ustaleniami prof. E. Wiszki, że w okresie od 28 czerwca 1919 roku do 28 stycznia 1920 roku zmarło w obozie w Brześciu nad Bugiem 3050 jeńców i internowanych (w tym około Ukraińców i 650 jeńców sowieckich). Według polskich danych zmarło do końca 1919 roku w tym obozie ponad 1500 jeńców i internowanych, z tego 1000 Ukraińców i ponad 500 jeńców sowieckich (a łącznie w niewoli polskiej zmarło ok. 2000 – 2200 Ukraińców). Szczegółowe dane niestety się nie zachowały a dokładne spisy jeńców i internowanych w Polsce zostały zniszczone podczas II wojny światowej (do 1939 roku spisy te znajdowały się w Archiwum Wojskowym, podległym Ministerstwu Spraw Wojskowych). W chwili obecnej ten merytoryczny spór może być rozstrzygnięty tylko przez ekshumację kwater jenieckich na cmentarzach wojskowych w Polsce, Ukrainie i Białorusi (w tym miejscu recenzent powinien poinformować, że polski wojskowy cmentarz, na którym spoczywają żołnierze Polsce oraz jeńcy i internowani zlokalizowany jest niedaleko Twierdzy w Brześciu nad Bugiem) lub też stosując nowoczesne metody badawcze polegające na przygotowaniu komputerowej bazy zmarłych jeńców i internowanych Ukraińców z podaniem ich danych osobowych oraz miejsca i przyczyny śmierci. Wymaga to jednak dużo pracy (zespołu badawczego) i jest kosztowna (sama baza wraz z wyszukiwarką dokumentów źródłowych kosztuje kilkanaście tysięcy złotych). Tylko

w ten sposób można dokładnie ustalić liczbę zmarłych Ukraińców w obozach w Polsce (recenzent służy Doktorantowi pomocą w poszukiwaniu zmarłych jeńców i internowanych). Taki sposób zastosowano przy ustaleniu liczby i nazwisk zmarłych jeńców sowieckich w niewoli polskiej w okresie luty 1919 – luty 1922 rok. Przygotowana przez zespół badawczy baza zmarłych jeńców sowieckich jest dostępna od 3 lat na stronach Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie (liczy 11 419 nazwisk zmarłych jeńców – jest to 768 stron danych osobowych i 600 stron załączników – materiałów archiwalnych potwierdzających śmierć jeńca) (<http://jency1920.archiwa.gov.pl>).

Recenzent potwierdza, że tekst dysertacji został przygotowany bardzo dobrze, dostrzegł jednak kilka w niej błędów stylistycznych i literówek. Pomorze (strona 64) zostało przejęte przez II RP nie na wiosnę 1920 roku a w okresie 18 stycznia – 10 lutego 1920 r. (niedawno w Pucku uroczystie obchodzono 100 rocznicę zaślubin Polski z Morzem). Na stronie 432 zgubił Autor jedno „0”, powinno być 50000 a nie 5000 jeńców. Kilka razy w pracy użyto wyrazu „ponoć”, szczególnie w części w której podawał Autor liczbę jeńców lub liczbę zmarłych jeńców. Jest to raczej określenie publicystyczne, lepszy jest wyraz prawdopodobnie. Recenzent także nie może się zgodzić z Doktorantem, że: *Zbigniew Karpus w swojej monografii przywodzi jedynie dane z listopada 1919 r, nie podając całkowitej liczby Ukraińców, którzy przewinęli się przez obozy. Zrobił to natomiast kilkanaście lat później, gdy przytoczył liczbę 13 935 żołnierzy UAH... Otóż w skróconej wersji rozprawy doktorskiej opublikowanej w 1990 roku na stronie 41 jest tabela 1 z której wynika, że na początku listopada 1919 roku (są to pierwsze zbiorcze dane o liczbie jeńców i internowanych różnych narodowości w obozach w Polsce) było 7935 jeńców Ukraińców z ZURL i 6000 w 20 oddziałach robotniczych jeńców – co daje 13 935 osób i ok. 5000 – 5500 internowanych cywilnych, łącznie było ok. 20 000 jeńców i internowanych Ukraińców w Polsce. W bibliografii recenzent nie zauważył opublikowanych pamiętników Jana Błońskiego pt.: *Pamiętniki 1891 – 1939*, Kraków 1981. Autor tych pamiętników był ważną osobą w problematyce jeńców i internowanych, był wojskowym, stał na czele różnych instytucji jenieckich. Między innymi, jako oficer Okręgu Generalnego*

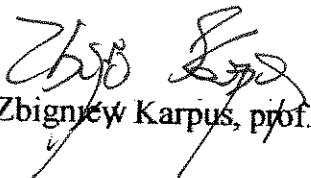
Kraków późną jesienią 1918 roku zajmował się wysyłką jeńców wojennych różnych narodowości z obozów jenieckich zlokalizowanych na terenie Małopolski Zachodniej. To dzięki Janowi Błońskiemu obozy w Dąbiu, Wadowicach i Łańcucie w listopadzie 1918 r. nie zostały zdewastowane i następnie przejęte przez władze wojskowe Odradzającej się Polski mogły być wykorzystane w miesiącach późniejszych (o tym pisze w pamiętniku Jan Błoński).

W pracy umieszczono, co należy podkreślić 25 tabel i 26 ilustracji, co wydatnie wpływa na lekturę rozprawy. Są one dobrze przygotowane, opisane i wkomponowane w tekst dysertacji. Na końcu pracy umieszczono ponadto 7 aneksów. Wśród nich należy wymienić aneks 5 przygotowany przez Autora a mianowicie alfabetyczny spis kapłanów Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego przebywających w polskich obozach w latach 1918 – 1921. W tym miejscu należy wskazać na brak przynajmniej jednej mapy Rzeczypospolitej Polskiej z lat 1918 – 1921 z zaznaczeniem obozów w których przebywali Ukraińcy pochodzący z Galicji Wschodniej., czy też planów miast w których znajdowały się obozy dla jeńców i internowanych (z zaznaczeniem, gdzie zlokalizowane były obozy). W tym miejscu należy także wskazać, że niektóre z ilustracji są bardzo niewyraźne (wykonane aparatem lub komórką i są one mocno ciemne). A można było skorzystać z prac recenzenta, w których są one (schematy odnoszące się do transportowania jeńców z frontu do obozów) bardzo wyraźne.

Oceniając ogólnie warsztat naukowy mgra Wiktora Węglewicza należy podkreślić bardzo dobrą orientację w zgromadzonym materiale. Porusza się w nim swobodnie i umiejętnie wykorzystuje na potrzeby wykładu. Wskazuje to na solidne przygotowanie Autora do samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Właściwie zostały zredagowane liczne przypisy, w których Doktorant umieścił informacje istotne, lecz nie kwalifikujące się do wykładu głównego. Należy także pochwalić język rozprawy, który jest jej mocną stroną. Jest on precyzyjny, dobry pod względem literackim, a przez to ułatwiający lekturę dysertacji. Dlatego też jestem w pełni przekonany, że względu na jej walory merytoryczne i nowatorskie, że praca powinna być wyróżniona, a także wnoszę o wydanie pracy drukiem. Należy także podkreślić, że Doktorant posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Chciałbym także wskazać, że mgr Wiktor Węglewicz rozwiązał w dysertacji ważny problem badawczy, który dotąd był tylko sporadycznie podnoszony w historiografii polskiej.

Recenzowaną dysertację doktorską mgra Wiktora Węglewicza, przygotowaną pod kierunkiem naukowym dr hab. Jana Jacka Bruskiego, prof. UJ, oceniam bardzo pozytywnie. Została ona oparta na wartościowym i różnorodnym materiale źródłowym (w tym przede wszystkim na materiałach archiwalnych przechowywanych w archiwach w Polsce, centralnych i regionalnych, i na Ukrainie we Lwowie i Kijowie) oraz na bardzo obszernej specjalistycznej literaturze przedmiotu (w języku polskim i w języku ukraińskim). Jest ona oryginalnym rozwiązaniem problemu badawczego i wzbogaca oraz porządkuje naszą wiedzę o sytuacji Ukraińców, mieszkańców Galicji Wschodniej, przebywających w polskich obozach dla jeńców wojennych i internowanych cywilnych. Tym samym odpowiada dysertacja wymogom stawianym rozprawom doktorskim w świetle Ustawy z 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 ze zmianami oraz Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zmianami). Dlatego też stawiam wniosek o nadanie magistrowi Wiktorowi Węglewiczowi stopnia naukowego doktora w dyscyplinie historii.

dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK

Toruń, 15 lipca 2020 r.